

BIBLIOTEKARZ PODLASKI
4/2022 (LVII)
<https://doi.org/10.36770/bp.762>
ISSN 1640-7806 (print) ISSN 2544-8900 (online)
www.bibliotekarzpodlaski.pl

Jarosław Ławski*

Uniwersytet w Białymstoku, Polska / University of Białystok, Poland

ORCID: 0000-0002-1167-5041

Sejmowy Rok Romantyzmu Polskiego: Międzynarodowa Jubileuszowa Konferencja Naukowa „Adam Mickiewicz i Ukraina”, Białystok–Kijów, 22 IX 2022 r. Sprawozdanie

The Sejm Year of Polish Romanticism: The International Jubilee Conference “Adam Mickiewicz and Ukraine”, Białystok–Kyiv, September 22, 2022. A report

Z okazji przypadającego w 2022 roku sejmowego Roku Romantyzmu Polskiego¹ środowisko białostockich filologów zajmujących się epoką romantyczną przygotowało dwie imprezy naukowe: Naukową Międzynarodową Interdyscyplinarną Konferencję Naukową „Adam Mickiewicz i romantycy wobec tradycji wileńskiego środowiska filologicznego (1795–1864). Osobowości – idee – dzieła – konteksty europejskie”, Białystok – Wilno, 21 czerwca 2022 r. (była ona rezultatem współpracy polsko-litewskiej) oraz Międzynarodową Jubileuszową Konferencję Naukową „Adam Mickiewicz i Ukraina. Obraz kraju – obraz poety – recepcja – konteksty europejskie”, Białystok – Kijów, 22 września 2022 r. (to z kolei spotkanie naukowe było sesją polsko-ukraińską). Tę pierwszą imprezę już przybliżono w sprawozdaniu², zajmijmy się przebiegiem tej drugiej.

* Jarosław Ławski – prof. dr hab., kierownik Katedry Badań Filologicznych „Wschód–Zachód” na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu w Białymstoku. Autor m.in. monografii: *Mickiewicz – Mit – Historia. Studia* (2010); *Milosz: „Kroniki” istnienia. Sylwy* (Białystok 2014).

¹ Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 17 listopada 2021 r. w sprawie ustanowienia roku 2022 Rokiem Romantyzmu Polskiego, „Monitor Polski”, Warszawa dnia 30 listopada 2021 r. Poz. 1095.

² Zob. V. Wejs-Milewska, A. Janicka, *Konferencja naukowa „Adam Mickiewicz i romantycy wobec tradycji wileńskiego środowiska filologicznego (1795–1864)”*, Białystok–Vilnius, 21 czerwca 2022 r. *Sprawozdanie*, „Bibliotekarz Podlaski” 2022, nr 3.

Konferencję „Adam Mickiewicz i Ukraina” ze względu na wojnę toczącą się na Ukrainie przygotowano w trybie hybrydowym: polscy jej uczestnicy mogli wystąpić na żywo, zaś referenci ukraińscy występowali *online*. Centrum wykładowe znajdowało się w Książnicy Podlaskiej im. Łukasza Górnickiego w Białymstoku.

Imprezę przygotowały znane z aktywności międzynarodowej instytucje: ze strony białostockiej Katedra Badań Filologicznych „Wschód – Zachód” z Wydziału Filologicznego Uniwersytetu w Białymstoku, zaś ze strony ukraińskiej Katedra Polonistyki Kijowskiego Narodowego Uniwersytetu im. Tarasa Szewczenki. Równoprawnymi współorganizatorami sesji były: Wydział I Filologiczny Polskiej Akademii Umiejętności³ oraz Książnica Podlaska im. Łukasza Górnickiego. Wybierając temat spotkania, organizatorzy nawiązali do publikacji na ten sam temat z 1999 roku przygotowanej w Kijowie przez prof. Rościława Radyszewskiego, kierującego Katedrą Polonistyki Kijowskiego Narodowego Uniwersytetu im. Tarasa Szewczenki⁴.

W 2022 roku zaproponowano referentom podjęcie następujących zagadnień badawczych:

- Obraz Ukrainy i kultury ukraińskiej w pismach Adama Mickiewicza.
- Obraz Mickiewicza w kulturze ukraińskiej, recepcja jego twórczości.
- Początki romantyzmu w Polsce a początki romantyzmu na Ukrainie.
- Ziemie ukraińskie w biografii i twórczości Mickiewicza (Charków, Odessa, Krym, Akerman).
- Mickiewicz o twórcach ukraińskich i pisarzach ukraińskiej szkoły w romantyzmie polskim.
- Wczesny romantyzm polski i ukraiński w badaniach XX i XXI wieku.
- Wczesny romantyzm ukraiński i polski oraz jego metamorfozy we współczesnej kulturze polskiej i ukraińskiej (wysokiej i popularnej).
- Echa malarskie, muzyczne, plastyczne początków obu romantyzmów⁵.

³ Wydział I Filologiczny PAU był współorganizatorem także czerwcowej jubileuszowej konferencji polsko-litewskiej.

⁴ *Adam Mickiewicz i Ukraina*, red. R. Radyszewski, „Kijowskie Studia Polonistyczne”, Kijów 1999; R. Radyszewski, *Krótkie podsumowanie ukraińskiej polonistyki literaturoznawczej*, „Postscriptum Polonistyczne” 2009, nr 1(3), s. 191–200. Także: *Mickiewicz we Lwowie. Materiały z sympozjum, Lwów 6 czerwca 2006*, red. S. Makowski, Warszawa 2007; *Adam Mickevič i Ukraina: materiali mižnar. konf. prisvjač. 200-roččiu vidat. pol. poeta*, red. M. Boreckij, Drohobycz 1998.

⁵ Cyt. za: *Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Adam Mickiewicz i Ukraina. Obraz kraju – obraz poety – recepcja – konteksty europejskie”*. Program, oprac. J. Ławski, oprac. graf. E. Frymus-Dąbrowska, Białystok – Kijów 2022, s. 5.

Dr Kamil K. Pilichiewicz z Książnicy Podlaskiej
im. Ł. Górnickiego w Białymstoku

Konferencję przygotował Komitet Naukowy pod przewodnictwem prof. Lucjana Suchanka (PAU, Kraków)⁶ wraz z Komitetem Organizacyjnym, któremu przewodniczył prof. Jarosław Ławski (UwB, Białystok)⁷. Sekretarzem Konferencji był dr Łukasz Zabielski (Książnica Podlaska im. Łukasza Górnickiego)⁸.

Zaproponowany temat, choć miał już jedną – wprawdzie trudno dostępną w polskich bibliotekach naukowych – kijowską realizację monograficzną, wydawał się zrazu nieoczywisty, albowiem Mickiewicza i jego wyobrażenia o świecie, o ojczyźnie i domu dość stereotypowo łączono

niemal zawsze z Litwą lub rzadziej ze światem emigracyjnym. Tymczasem, jak się okazało, myślał, wyobrażał i pisał on o pewnej całości historyczno-kulturowej, której obrazem była Pierwsza Rzeczpospolita w jej przedrozbiorowych granicach, a jej nieodłączną część stanowiły w wyobraźni wieszczka ziemie ukraińskie. Dobrze znał on od młodości nawet odległe pradzieje ziem ukraińskich⁹,

- 6 W jego skład weszli ponadto: prof. Piotr Biłos (Inalco, Paryż), prof. Mariya Bracka (KNU, Kijów), dr hab. Artur Bracki (Gdańsk, Kijów), dr hab. Anna Janicka, prof. UwB (Białystok), prof. Kazimierz Korus (PAU, Kraków), doc. dr Lilia Ławrynowicz (Łuck, Ukraina), doc. dr Artur Malinowski (Odessa), prof. Jewhen Nakhlik (NANU, Lwów), prof. Marek Piechota (UŚ, Katowice), prof. Rościsław Radyszewski (KNU, NANU, PAU, Kijów), prof. Walentyna Sobol (UW, Warszawa), prof. Miłkołaj Sokołowski (IBL PAN, Warszawa), Prof. Switłana Suchariewa (Łuck, Ukraina), prof. Lech Suchomłynow (Instytut Sławistyki PAN, Warszawa).
- 7 Należeli do niego ponadto: prof. Violetta Wejs-Milewska (UwB, Białystok), dr Michał Siedlecki (Książnica Podlaska im. Ł. Górnickiego), dr Kamil K. Pilichiewicz (Książnica Podlaska im. Ł. Górnickiego), mgr Patryk Suchodolski (Książnica Podlaska im. Ł. Górnickiego), mgr Natalia Szabołtas (UwB, Białystok), mgr Bożena Poniatowicz (UwB, Białystok), mgr Joanna Suchodolska (UwB, Białystok).
- 8 Słowa podziękowania należą się pracownikom Działu Badań Filologiczno-Bibliograficznych Książnicy Podlaskiej, którzy zapewnili znakomite warunki techniczne.
- 9 Zgłębiał je Mickiewicz, przygotowując *Objaśnienia do poematu opisowego „Zofijówka”* (Trembeckiego, Wilno 1822).

Inauguracja: dyrektor Beata Zadykowicz (KP, Białystok) oraz prof. Jarosław Ławski (UwB, Białystok)

miał w Wilnie przyjaciół pochodzących z tych okolic (Humania), podziwiał *Sofi-jówkę* Stanisława Trembeckiego, opiewającą zarówno żyzne ziemie Ukrainy, jak i „porządki” imperialne, które zaprowadziła na nich caryca Katarzyna II Wielka. Wszystkie te wątki pojawiły się w czasie sesji w wystąpieniach.

W spotkaniu wzięło udział 22 badaczy z Ukrainy, Polski, Austrii, reprezentujących 4 miasta ukraińskie (Kijów, Czerkasy, Lwów, Odessa)¹⁰, Wiedeń i 5 ośrodków polskich (Białystok, Warszawa, Rzeszów, Katowice, Kraków)¹¹. Obrady odbywały się po polsku i po ukraińsku. Ponieważ uczeni występujący na sesji to albo badacze romantyzmu z Polski, albo poloniści i ukraińscy z Ukrainy, nie było kłopotów językowych w komunikacji, a dyskusje były dłuższe niż zaplanowano. Wygłoszono wszystkie referaty umieszczone w *Programie*. Obradom przysłuchiwała się młodzież licealna z Zespołu Szkół Społecznych Fundacji Edukacji „Fabryczna 10” w Białymstoku, kierowanego przez dr Martę Białobrzeską (jedną z referentek podczas obrad sesji). *Spiritus movens* obu konferencji romantycznych – polsko-litewskiej i polsko-ukraińskiej – był prof. Lucjan Suchanek, reprezentujący Polską

¹⁰ Przy czym Kijów reprezentowały dwie uczelnie: Kijowski Narodowy Uniwersytet im. Tarasa Szewczenki oraz Stołeczny Uniwersytet Kijowski im. Borysa Hrinchenki.

¹¹ Te ośrodki to: UwB, UŚ, UR, UJ, UKSW, UW, UG, Książnica Podlaska.

Akademii Umiejętności, która w Roku Romantyzmu Polskiego zaangażowała się w organizację aż trzech konferencji: dwu białostockich i krakowskiej¹².

Gości Konferencji powitał z Książnicy Podlaskiej o godz. 8.00 (czasu polskiego) prof. Jarosław Ławski (UwB, PAU). Z kolei głos zabrali: dyr. Beata Zadykowicz kierująca Książnicą Podlaską im. Łukasza Górnickiego oraz prof. Rościsław Radyszewski, kierownik Katedry Polonistyki KNU, członek korespondent Narodowej Akademii Nauk Ukrainy oraz członek zagraniczny PAU. Uroczystego otwarcia Konferencji, poprzedzonego przemówieniem, dokonał prof. Lucjan Suchanek reprezentujący Polską Akademię Umiejętności. Prof. Suchanek zaakcentował znaczenie badań nad spuścizną Mickiewicza prowadzonych w PAU oraz wskazał na istotne osiągnięcia białostockiego ośrodka badań nad romantyzmem w tym zakresie.

O godz. 8.20 rozpoczęły się podzielone na cztery części obrady plenarne, którym przewodniczyli: (I) dr hab. Marek Rembierz, prof. UŚ i dr Łukasz Zabielski (Książnica Podlaska); (II) prof. Lucjan Suchanek (PAU) i dr hab. Artur Bracki (UG i SUKBH Kijów); (III) prof. Ludmiła Romaszczenko (Czerkasy) i dr hab. Tadeusz Półchłopek, prof. UR; (IV) prof. Mariya Bracka (KNU, Kijów). Ze względu na ożywione dyskusje obrady zakończono później, niż było to planowane (o 19.00 czasu polskiego, 20.00 czasu kijowskiego). Wysłuchano następujących referatów:

Panel 1

Dr Michał Siedlecki (Książnica Podlaska im. Łukasza Górnickiego), *Kronika pobytu Adama Mickiewicza na ziemiach ukraińskich*.

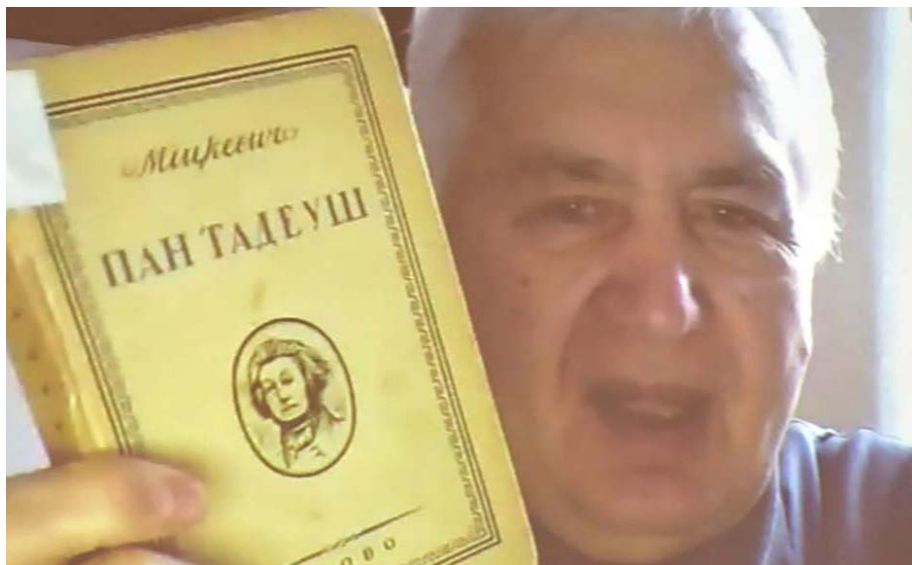
Prof. Rościsław Radyszewski (Kijowski Narodowy Uniwersytet im. T. Szewczenki, PAU, NANU, Ukraina), *Cykle krymskie Adama Mickiewicza i Łesi Ukrainki czytane przez kategorię disciplement*.

Prof. Mariya Bracka (Kijowski Narodowy Uniwersytet im. T. Szewczenki, Ukraina), *Duch stepowy u Adama Mickiewicza i Józefa Bohdana Zaleskiego: paralele literackie*.

Prof. Alois Woldan (Uniwersytet Wiedeński, Austria), *Mickiewicz w Galicji*.

Dr hab. Tadeusz Półchłopek, prof. UR (Rzeszów), *Recepcja Mickiewicza w środowisku galicyjskich Ziewończyków*.

¹² Ostanía, trzecia odbyła się w Krakowie: „Romantyzm i tradycja romantyczna w kulturze literackiej, artystycznej i intelektualnej Krakowa, Polski i Europy. Historia literatur, estetyka, historia sztuki, muzealnictwo, teatr”, Kraków 7–9 XII 2022 r. (PAU, UJ).

Wystąpienie online prof. Rościsława Radyszewskiego z Kijowskiego Narodowego Uniwersytetu im. T. Szewczenki (Ukraina)

Panel 2

Prof. Jewhen Nachlik (NANU, Instytut Literatury we Lwowie), *Адам Міцкевич у реценції Івана Франки/ Adam Mickiewicz w recepcji Iwana Franki*.

Dr hab. Marek Rembierz, prof. UŚ (Katowice), *Adam Mickiewicz i polifoniczność greckokatolickiego dziedzictwa w kontekście tradycji duchowych Europy Środkowo-Wschodniej*.

Prof. Jarosław Ławski (Uniwersytet w Białymstoku), *Ukraińskie początki warsztatu poetyckiego Adama Mickiewicza (z Trembeckim w tle)*.

Dr Renata Gadamska-Serafin (Uniwersytet Jagielloński), „[...] kraj [...] wielce zajmujący dla historii i literatury”, „baśniowy niemal obszar”. *Mickiewiczowska wizja Ukrainy*.

Dr Marta Białobrzeska (Białystok), „Ukraińska szkoła” w *Prelekcjach paryskich Adama Mickiewicza*.

Panel 3

Dr hab. Artur Bracki (Uniwersytet Gdański/Stołeczny Uniwersytet Kijowski im. B. Hrinchenki), *Wieszcz a kultura narodowa – romantyczne paralele polsko-ukraińskie*.

Tetiana Bovsunivska (Kijowski Narodowy Uniwersytet im. T. Szewczenki, Ukraina), *Таємничий пільgrim А. Міцкевича і мовчазний кобзар Т. Шевченка: ідеологеми романтизму/ Tajemniczy pielgrzym Adama Mickiewicza i milczący kobziarz Tarasa Szewczenki: ideologemy romantyzmu.*

Prof. Anatolij Moisiejenko (Kijowski Narodowy Uniwersytet im. T. Szewczenki, Ukraina), *Сонет «Jastrząb» на тлі кримського циклу А. Міцкевича: українська рецепція/ Sonet „Jastrząb” na tle cyklu krymskiego Adama Mickiewicza: recepcja ukraińska.*

Dr hab. Beata Garlej, prof UKSW (Warszawa), *W kotle parodii i pastiszu: o Mickiewiczu gotow(an)ym Uzdańskiego.*

Dr Paweł Wojciechowski (Uniwersytet w Białymstoku), *Litwa i Ukraina w malarstwie XIX wieku.*

Panel 4

Dr Natalia Łysenko (Katedra Ukrainoznawstwa Uniwersytetu Farmaceutycznego w Kijowie), *Творчість Адама Міцкевича в рецепції Євгена Маланюка/ Twórczość Adama Mickiewicza w recepcji Jewhena Małaniuka.*

Dr Kamil K. Pilichiewicz (Książnica Podlaska im. Łukasza Górnickiego), *Punkty styczne w twórczości Adama Mickiewicza i Erazma Izopolskiego.*

Doc. dr Artur Malinowski (Odeski Narodowy Uniwersytet im. Ilji Miecznikowa), *Український степ Адама Міцкевича/ Ukraiński step Adama Mickiewicza.*

Doc. dr hab. Ludmiła Romaszczenko (Czerkaski Uniwersytet Narodowy im. B. Chmielnickiego), *Українські орбіти Адама Міцкевича: регіональний аспект/ Ukraińskie wymiary twórczości Adama Mickiewicza: aspekt regionalny.*

Dr hab. Magdalena Dąbrowska (Uniwersytet Warszawski), *Odeski almanach „Podarok biednym” – teksty i konteksty (nie tylko) Mickiewiczowskie.*

Prof. Michał Kuźniak (Uniwersytet Warszawski), *Ukraina w Prelekcjach paryskich Adama Mickiewicza.*

Dr hab. Krzysztof Korotkich, prof. UwB (Białystok), *Zmysłowość w „Sonetach krymskich” Adama Mickiewicza*¹³.

¹³ Cyt. za: Adam Mickiewicz i Ukraina... Program, dz. cyt., s. 9–12.

Obrady Konferencji przebiegały w atmosferze solidarności z koleżankami i kolegami z ośrodków ukraińskich, którzy rozpoczęli rok akademicki 2022/2023 w warunkach okrutnej wojny, agresji rosyjskiej na ich kraj. Ich wystąpienia, jak to już wielokrotnie miało miejsce po 24 lutego 2022 r., przerywane były alarmami lotniczymi, często odnosili się oni do nadzwyczajnej, dramatycznej sytuacji w ich kraju. Konferencja o Mickiewiczu i Ukrainie, zaplanowana przez Jarosława Ławskiego jeszcze w 2020 roku, a potem przeniesiona ze względu na pandemię, w roku 2022 wybrzmiewała

tragicznymi akcentami. To przecież ta sama historia, która w 2022 roku działa się na naszych oczach, w wieku XIX sprawiła, że Mickiewicz został aresztowany i uwięziony jako filomata, a potem trafił do Odessy, Akermanu, na Krym i na ziemię ukraińskie¹⁴.

Sesja bardzo wzbogaciła wiedzę o związkach Mickiewicza z Ukrainą – szczególnie w okresie jego zesłania na południe Imperium Rosyjskiego, kiedy mógł on poznać ziemię ukraińską i Ukraińców, nazywanych wówczas Małorusinami. Jak pokazano podczas Konferencji, związki wieszczki z Ukrainą zaświadczały nie tylko prelekcje paryskie, lecz także bardzo wczesne teksty (w tym listy, komentarze filologiczne, dzieła poetyckie z okresu wileńskiego i kowieńskiego).

Konferencja została sfinansowana z programu Ministerstwa Edukacji i Nauki pod nazwą „Regionalna Inicjatywa Doskonałości” realizowanego w latach 2019–2022 na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu w Białymstoku w dyscyplinach językoznawstwo i literaturoznawstwo. Plonem spotkania ma być wydana w 2023 roku polsko-ukraińska monografia.

¹⁴ Miejsca, które na Ukrainie odwiedził Mickiewicz, omówił w wystąpieniu inauguracyjnym dr Michał Siedlecki. Por. też: J. Juskiewicz, *Odessa w literaturze polskiej lat 1804–1843*. Szkice, Białystok 2020.